

SCIENTIFIC RESEARCH IN THE MODERN WORLD

Proceedings of IV International Scientific and Practical Conference

Toronto, Canada

9-11 February 2023

Toronto, Canada

2023

PHILOLOGICAL SCIENCES

71. *Галицька Р. Р., Лаврін Л. В., Долинюк В. Р.* 446
СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МІЛІТАРНОЇ ЛЕКСИКИ
ПЕРІОДУ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ
72. *Грищенко О. В., Корінь А.* 455
УКРАЇНСЬКА МОВА І МЕДИЦИНА
73. *Любецька В. В.* 459
ДУХОВНА КУЛЬТУРА КИТАЙСЬКОЇ МОЛОДІ ХХІ СТОЛІТТЯ
74. *Наріжна Л. М., Бєглярова А. М., Гологурова А. А.* 465
ФАХОВА ПІДГОТОВКА КОМПЕТЕНТНОГО ВЧИТЕЛЯ
АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ
75. *Нідзельська Ю. М.* 471
БАЗОВІ ОСОБЛИВОСТІ ХУДОЖНЬОГО ПЕРЕКЛАДУ ЯК
ОДНОГО З ВАЖЛИВИХ РІЗНОВИДІВ ПЕРЕКЛАДУ У
СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЧНІЙ НАУЦІ
76. *Павликівська Н. М., Боята Г. А.* 478
З ІСТОРІЇ ВИВЧЕННЯ ПРОПРІАЛЬНОЇ ЛЕКСИКИ
77. *Пастущак Т. Й., Куцло О. Р.* 482
БІОГРАФІЧНИЙ МЕТОД ЯК СПОСІБ ДОСЛІДЖЕННЯ
ЛІРИЧНИХ ЖАНРІВ
78. *Хамська Н. Б., Полянська К. С., Уманська Ю. В.* 489
ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ
УКРАЇНЦІВ ПІД ЧАС ВІЙНИ НА МОВНІЙ ОСНОВІ

ECONOMIC SCIENCES

79. *Amelnytska O.* 495
METHODOLOGICAL ASPECTS OF ASSESSING THE
COMPETITIVENESS OF A PARA-BANKING INSTITUTION IN
THE CONDITIONS OF DIGITALIZATION
80. *Bilko S.* 505
METHODICAL APPROACHES TO ASSESSMENT OF
INFORMATION SECURITY
81. *Gejua M.* 511
CONDITION OF HUMAN RESOURCE MANAGEMENT
STRATEGY FORMATION
82. *Su Rui* 516
ECONOMIC AND MATHEMATICAL METHODS OF
MANAGEMENT OF ENTERPRISE DEVELOPMENT
83. *Zamula I. V., Shavurska O. V.* 522
REGIONAL DEVELOPMENT OF THE POLISH REGION OF
UKRAINE IN THE POST-WAR PERIOD
84. *Асташенко О. В., Єдинак В. Ю.* 529
РОЗРОБКА ТАРГЕТИНГУ ЦІЛЬОВОЇ АУДІЄНЦІЇ ЗА
ДОПОМОГОЮ GOOGLE ADS НА ОСНОВІ ПОВЕДІНКИ
КОРИСТУВАЧА

**ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ
УКРАЇНЦІВ ПІД ЧАС ВІЙНИ НА МОВНІЙ ОСНОВІ**

Хамська Неліна Болеславівна,

к.п.н., доцент,

Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського,

Полянська Катерина Степанівна,

викладач

Вінницький національний медичний університет
імені М. І. Пирогова

м. Вінниця, Україна

Уманська Юлія Валеріївна,

аспірант

Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського

м. Вінниця, Україна

Анотація: Теорія мовної комунікації є складовою сучасної розгалуженої науки про мову – мовознавство. Для розкриття теоретичних засад формування науки про природу людської мови варто звернутися до комунікативної лінгвістики, яка досліджує загальні закони спілкування людей за допомогою природної мови, організацію засобів мовного коду та інших семіотичних (знакових) систем у процесах комунікативної взаємодії особистостей.

Ключові слова: мова, комунікації, мовна поведінка, комунікативне середовище, мовне спілкування.

Соціолінгвістичні аспекти вивчення мовної поведінки тісно пов'язані з психологічними факторами, які особливо виразно задіяні під час спонтанного повсякденного мовлення. Психологічні параметри терпимості, конформізму, рівня конфліктності особи, принциповості, з одного боку, обумовлюють мовну стійкість особи (групи осіб), а з іншого – перемикання кодів. Мовною стійкістю

називають індивідуальну або групову мовну поведінку, спрямовану на закономірне використання рідної мови залежно від обставин комунікації [1].

Протилежне поняття позначає термін «мовна лабільність». Під мовною толерантністю розуміють шанобливе ставлення з боку етносу, що чисельно чи соціально домінує на певній території, а також відповідних владних структур до мов інших етнічних груп (переважно нечисленних чи некорінних), що мешкають на цій території [2]. Мовна толерантність передбачає дотримання мовних прав і економічних інтересів носіїв цих мов, забезпечення можливості користуватися рідними мовами в деяких комунікативних сферах з урахуванням рівня демографічної потужності цих груп, функціонального розвитку їхніх мов, історичну традицію побутування цих мов на певній території. Протилежне явище – мовний конформізм – відмова від рідної мови чи зневажливе ставлення до неї під впливом панівної думки про непрестижну роль цієї мови у певному соціумі [2].

Проявів мовного конформізму – граничного вияву толерантності – як чинника перемикання кодів не було виявлено у записах спонтанного мовлення. Мотиви мовної поведінки доцільніше простежити за допомогою опитування чи обговорення у комунікативному середовищі.

Серед чинників, які впливають на процес спілкування під час війни, є прояви традиційної свідомості чи поведінки, такі як ставлення індивіда до різних мов, розмір комунікативного середовища і його соціокультурна гомогенність чи диференціація, соціальні й політичні відносини між підгрупами середовища, домінування двомовних осіб, перевага використання тієї або іншої мови, ставлення до культури кожного зі співтовариств [3]. На вибір мови спілкування також впливають соціальні стереотипи щодо місця тієї чи іншої мови в певному соціумі.

Із семіотичного погляду мова – природна знакова система (тобто невигадана) і водночас не вроджена (тобто небіологічна). До природних вроджених (біологічних) семіотичних систем належать «мови» тварин. Це - найістотніша відмінність між людською мовою і «мовами» тварин, з якої

постають усі інші відмінності, передусім пов'язаність людської мови з культурною історією людства.

Мовне спілкування людей суттєво відрізняється від спілкування у світі тварин. Однією з найістотніших відмінностей є діяльнісна, цілеспрямована природа людської комунікації, що дає змогу їй виконувати в суспільстві важливі соціальні функції, бути найважливішою складовою спілкування.

У комунікації, як і в системі мови, діють певні закони. Вони пов'язані із закономірностями процесу комунікації, психологічними особливостями учасників спілкування, їх соціальними ролями. Комунікативні закони нежорсткі, з плином часу можуть змінюватися, мають національну специфіку. Водночас за необхідності вони виявляються у будь-яких типах міжособистісного і масового спілкування, а тому їх можна вважати об'єктивними законами комунікації.

Комунікативні закони — найзагальніші нежорсткі тенденції, які наявні у всіх типах групового і масового спілкування [4].

Реалізуються вони незалежно від того, хто конкретно спілкується, з якою метою, в якій ситуації тощо.

Крім комунікативних законів (загальних законів), у спілкуванні людей з участю мови діють також правила спілкування. Їх слід розрізняти, оскільки вони є виявом особливостей процесу комунікації, які повторюються, але значною мірою залежать від конкретних складових та умов спілкування (психологічних станів учасників, конкретної ситуації, тематики тощо).

Знання комунікативних законів та вміння використовувати їх, а якщо необхідно — протистояти їм — важлива складова комунікативної компетенції кожної людини тим паче в умовах війни.

У житті людини чи не найважливіше місце належить міжособистісному спілкуванню.

Міжособистісне спілкування — комунікація між двома і більше особами, яка спирається на їх психологічний і когнітивний зв'язок, що ґрунтується на особистісно сформованих засадах [4].

Міжособистісне (інтерперсональне) спілкування характеризується *кількісною ознакою* (наявність 2-3-х осіб на противагу спілкуванню в малих та великих мовних групах, а також масовому) та *якісною* (воно має місце лише в тому разі, коли комуніканти сприймають один одного як неповторні особистості, що не залежить від кількості учасників спілкування).

Міжособистісному спілкуванню властиві такі риси:

- неповторність взаємодії в межах комунікативного акту (полягає в тому, що мовленнєва інтеракція не має аналогів серед інших типів особистісних зв'язків людей у суспільстві);
- незамінність іншими типами зв'язків між людьми (виявляється в тому, що кожна особистість для психологічного комфорту й психічного здоров'я повинна «набрати» певну кількість часу мовленнєвого спілкування);
- взаємозалежність учасників міжособистісного спілкування (інколи є обтяжливою, але завжди неповторною і незамінною для конкретної людини та суспільства загалом);
- взаємне з'ясування особистісних стосунків (виявляється в тому, що люди почувають себе комфортніше, якщо мають можливість поділитися думками, почуттями, враженнями тощо);
- пошук спільної вигоди (виникає в якісних міжособистісних аспектах самого процесу спілкування, в якому особистості самостверджуються, вдосконалюючи себе і впливаючи на світогляд інших учасників інтеракції);
- взаємні психологічні орієнтації («відшліфовування» учасниками міжособистісного спілкування своєї психологічної поведінки, психічного стану тощо; черпання психологічної енергії з різних за тривалістю взаємозв'язків);
- наявність спільних знань (особистості спроможні комунікувати лише в тому випадку, коли спираються на спільні знання про світ, самих себе в ньому);
- особистісні засади спілкування (на відміну від усталених типів «безособистісної» комунікації, в основі якої — наперед визначені соціальні «ролі» учасників (викладач — студенти, суддя — підсудний тощо), інтерперсональне спілкування ґрунтується на врахуванні вироблених

особистісних засад, які можуть не відповідати формальним соціальним законам і правилам) [3].

Залежно від мети, соціальних і психологічних дистанцій, які виникають між партнерами, виокремлюють кілька рівнів міжособистісного спілкування:

- ритуальний (соціально-рольовий); мета спілкування на цьому рівні - виконання очікуваної ролі, демонстрування знання норм соціального середовища;

- діловий (маніпулятивний); метою є організація спільної діяльності, пошук засобів підвищення ефективності співробітництва тощо;

- інтимно-особистісний; мета — задоволення потреби у розумінні, співчутті, співпереживанні [2].

За своєю сутністю інтерперсональне спілкування це — трансакційний процес, учасники якого залежать один від одного як творці комунікативного акту, залишаючись при цьому неповторними особистостями.

Комунікація (міжособистісне спілкування) із застосуванням засобів мовного коду не лише відбувається за певними законами, а й має чітку структурну організацію. Як будь-яке системне утворення, комунікація неможлива без наявності елементів (тобто компонентів, засобів) та зв'язків між ними (тобто структури).

Засобами комунікації є коди, тобто система відповідностей між формою і значенням повідомлення. Знання коду необхідне для передавання інформації учасниками спілкування та формування комунікативного середовища під час війни на мовній основі.

Найважливішими засобами комунікації є засоби мовної системи, паралінгвістичні засоби, компоненти інших семіотичних систем.

Засоби мовної системи. Серед них виокремлюють:

- експліцитні (матеріально виражені): одиниці різних рівнів мови, категорії, властиві конкретним рівням мови, а також мові загалом;

- імпліцитні (матеріально не виражені), однак без них комунікація відбуватися не може. Це різноманітні правила і закономірності організації

мовної системи (парадигматичні й синтагматичні), правила спілкування, імплікації (непрямі висновки) та імплікатури (непрямі смисли).

Висновки. Отже, особливості міжособистісного спілкування свідчать про його визначальну роль у житті людини і суспільства загалом особливо під час війни і воєних конфліктів. Адже сутність людини полягає не тільки в тому, що вона істота, яка мислить, а й у тому, що вона істота, яка розмовляє, спілкується.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної девіатології - К., 2020.
2. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики - К., 2014.
3. Качуровський І. Основи аналізу мовних форм (стилістика). Фігури і тропи - К., 2015.
4. Пономарів О. Культура слова: Мовностилістичні поради - К., 2001.